

МОВОЗНАВСТВО. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81'373 (045)

АКМАЛДІНОВА Олександра, ПИСЬМЕННА Ольга

НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЕЛЕМЕНТІВ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ

Стаття присвячена розгляду особливостей змісту лексико-семантичної групи «виборчий процес і електоральні технології»; аналізу морфолого-синтаксичних характеристик, стилістичного оформлення та специфіки функціонування зазначеної лексики; явищ синонімії та варіативності при формуванні лексем; опису методів і прийомів перекладу текстів з електоральною термінологією; обліку системи екстралінгвістичних чинників для досягнення адекватності перекладу.

Ключові слова: електоральна лексика, національно-культурна специфіка, лінгво-соціальні ознаки, перекладацький еквівалент, лексична освіта, внутрішня вмотивованість, контекстуальне значення, оканіональні словосполучення, екстралінгвістичні чинники.

Вступ. Лексика, яка розглядається в статті, належить до суспільно-політичної та займає провідне місце в системі засобів масової інформації, оскільки відображає реалії українських подій періоду політичної боротьби за незалежність країни.

Лексико-семантична група «виборчий процес та електоральні технології» об'єднує у своєму значенні досить конкретну групу слів з концептуальною семантикою і функціональною спрямованістю.

При розгляді такої лексико-семантичної групи важливо враховувати вплив на мову екстралінгвістичних чинників, таких як, наприклад, політика, ідеологія, що визначають денотативне значення слова, виявляючи його соціальну суть, та висвітлюють національно-особливі нашарування значення («реалії»), формують конотативну палітру їхньої семантики. Тому особливого теоретичного й практичного інтересу в перекладознавстві набула проблема передавання національно-культурної специфіки однієї мови іншою. Ефективність міжкультурної комунікації визначається здатністю перекладача оцінювати ступінь культурної неузгодженості, долати міжкультурні бар'єри, інтерпретувати коди чужої культури, перетворювати комунікативну ситуацію перекладу з рівня невизначеності до рівня смислової єдності [1, с. 185].

Вивчення характеристик лексико-семантичного поля «виборчий процес та електоральні технології» включає низку аспектів, кожний з яких додає певних змістових лінгвосоціальних ознак та особливостей функціонування належ-

них до нього лексем та їх перекладу. Зазвичай мовознавці говорять про такі способи трансляційного перейменування/перекладу реалій: транскрипцію (транслітерацію), гіперонімічне перейменування, дескриптивну перифразу, міжмовну конотативну транспозицію, калькування (повне та часткове), комбіновану реномінацію та контекстуальне тлумачення [2, с. 50–56].

Змістовий розгляд зазначеної лексики зосереджується навколо таких семантичних ознак: передвиборчі та виборчі технології; проведення виборів; махінації та зловживання; реалії національно-політичного життя країни, де має місце виборчий процес; збагачення лексико-семантичного поля електоральної лексики англійської мови реаліями української дійсності останніх років; національна специфіка при перекладі наведеної лексики. Особливими зонами вивчення є такі, які: 1) репрезентують симетричні явища та процеси (тобто реєструються англійською та українською мовами в електоральній практиці), напр.: *damaged or spoiled ballots, illegal changes to voter lists; rig votes; try to alter the results of the election*; 2) називають явища й процеси, специфічні для проявлених процесів української дійсності (так звані «реалії»): *vote-buying; the use of vanishing ink; voters are given ballots marked in advance in smb's favour; «against-all» option; suspicious home voting; ask for a recount; Ukraine's revote, hand-picked successor to Ukraine's autocratic leader* тощо. Переклад здебільшого полягає в калькуванні, хоча певні приклади вимагають коментарів або описового перекладу, напр., «карусель»

як метод фальшування виборів через винесення виборчих бюлетенів; позначення кольору як реалія (символи найбільших політичних партійних угруповань та образне позначення результатів їхньої боротьби: the Orange electorate; the images start to blur; orange and blue merge into grey; 3) не мають закріпленої назви в українській мові внаслідок історичних причин (хоча в реальності саме явище знайоме і має місце) та перекладаються методом опису/коментаря: campaign button — нагрудний значок з портретом кандидата або емблемою партії; captive candidate — кандидат, що є слухняним знаряддям у руках інших, який виконує чужу волю (зневажливе); cemetery vote — підробка при голосуванні, коли хтось голосує замість померлої людини, яка ще значиться в списках виборців; doorbell ringing — ходіння по оселях виборців з метою агітації за того або іншого кандидата; eligibility — дані, необхідні для заняття поста, посади; позитивні якості, які дають можливість зайняти якийсь пост, посаду; frontrunner among the candidates — кандидат на пост, що має найбільше шансів; incumbent — особа, яка займає певну посаду й висунута на нових виборах кандидатом на ту ж посаду; member-elect / Congressman-elect — вибраний конгресмен, але такий, що ще не приступив до своїх обов'язків; official family — найближче оточення президента, губернатора штату або мера міста; raiding — участь у первинних виборах партії супротивника з метою підриву її престижу; president-elect — президент, обраний, але який ще не вступив на пост; regular — кандидат, офіційно висунутий партією на первинних виборах (на відміну від кандидата, що виступає без санкцій партійного керівництва); виборець, що постійно голосує за кандидатів певної партії; 4) не мають відповідників в українській мові завдяки екстралінгвістичним чинникам (англомовні реалії), напр.: write-in vote — голосування, за якого виборець вносить у бюлетень нову кандидатуру (кандидатури); Indiana ballot / party-column ballot — бюлетень, у якому прізвища кандидатів розташовані у стовпчиках залежно від партійної належності цих кандидатів; lame-duck amendment — поправка «про невдах» (таку назву одержала двадцята поправка до конституції США); loose/liberal construction — вільне тлумачення конституції США; loose/liberal constructionist — прихильник вільного тлумачення конституції США; national supremacy — загальнодержавна перевага федерального права над правом шта-

тів (принцип, закладений у конституції США відповідно до якого загальнонаціональні, тобто федеральні, інтереси стоять вище інтересів окремих штатів); running mate — кандидат на пост віце-президента, що балотується разом з кандидатом на пост президента за списком однієї й тієї самої партії; primary elections / primaries — первинні вибори (в США); national ticket — список кандидатів на пост президента й віце-президента; shoestring district — виборчий округ, межі якого сплановані таким чином, щоб забезпечити перемогу тим, хто їх планував; kingmaker — політичний діяч, що не виславляє свою кандидатуру на майбутніх виборах, але надає підтримку кандидатуві на пост, який він сам займав, займає або може зайняти; колишній президент, що надає підтримку кандидатуві на цей пост.

Аналіз мовознавчих характеристик зазначеного корпусу лексем концентрується навколо таких теоретичних осередків:

1. Особливості морфолого-синтаксичних характеристик лексичних утворень: 1) деривативні потенціали релевантних лексем: repeat — repeater (repeat — амер.: — незаконно голосувати на виборах декілька разів; repeater — який незаконно голосує кілька разів на виборах); stuff — stuffing (to stuff the ballot-box — заповнювати виборчу урну фальшивими бюлетенями; ballot stuffing — наповнення виборчих урн фальшивими бюлетенями); 2) складні слова з різних основ: kingmaker; coattails; vote-buying; 3) мотивовані смислові утворення, напр., poll watcher — спостерігач за правильністю проведення виборів (за аналогією: watcher — спостерігач, експерт, terrorism-watcher — експерт в галузі тероризму); 4) фразові дієслова: plump for — голосувати тільки за одного (кандидата), рішуче підтримувати, виступати «за»; субстантивовані фразові дієслова завдяки конверсії: run-off — останній тур виборів за участю двох кандидатів, які мають найвищий рейтинг; presidential run-off — другий тур президентських виборів, run-up (брит.) — підготовчий період, підготовча робота: in the run-up to the elections — напередодні виборів тощо. Такі терміни стилістично марковані, оскільки в оригіналі мають відтінок розмовності, що зумовлено їхньою структурою, але їхні перекладні еквіваленти є стилістично нейтральними завдяки докорінно іншій структурі української мови; 5) трансформації словосполучення (синтаксичної одиниці) у складне слово термінологічного характеру (лексичну одиницю): bed-

sheet ballot; poll watcher; «eye-wash» election; election fraud; 6) аббревіатури: the CVU (Council of voters of Ukraine); The Central Election Commission (CEC);

2. Багато розглянутих термінів не тільки характеризуються широкою полісемією, тобто великою кількістю представлених у словниках значень різних семантичних полів і відтінків, але й низкою значень, близьких за семантикою, вибір з яких при перекладі зумовлюється смисловою еквівалентністю та перекладацькою доцільністю: canvasser — агітатор (під час передвиборчої кампанії); член комісії, що перевіряє правильність результатів виборів; лічильник (особа, що проводить перепис шляхом опитування); спостерігач, член комісії, який перевіряє правильність результатів виборів (syn: scrutineer). Узагалі семантика багатьох термінів і термінологізованих слів і словосполучень поля електоральних технологій демонструє полісемантичний розвиток, часто від предметних, більш конкретних або вузько термінологічних значень до більш загальних, розширених унаслідок переосмислення або метафоричного чи метонімічного перенесення на основі збереження спільного семантичного компонента, напр.: slate — геол. аспідний сланець; синювато-сірий, аспідний колір; шифер; шиферна плита; грифельна дошка; список, реєстр — список кандидатів (на виборах); landslide — обвал, зсув — різка зміна в розподілі голосів між партіями; перемога значною більшістю голосів; spoiler — той, хто псує щось — кандидат, що не має шансів на перемогу, але бере участь у виборчій кампанії з метою відбирання голосів.

3. Інколи словосполучення та його перекладний еквівалент можуть розрізнятися за ступенем образності та метафоричності, утворюючи пару «метафора + перекладацький аналог»: presidential timber — людина, що має якості, необхідні для виконання функцій президента (timber — стройовий ліс, деревина, кріпильний ліс), maiden speech — перша промова депутата в конгресі), kingmaker — «творець королів», політичний діяч, що не виставляє свою кандидатуру на майбутніх виборах, але надає підтримку кандидатові на пост, який сам займав, займає або може зайняти; колишній президент, що надає підтримку кандидатуві на цей пост; kitchen cabinet — коло найбільш наближених до президента людей, що неофіційно, за лаштунками, можуть вирішувати найважливіші державні справи; coattails — здат-

ність кандидата забезпечити перемогу на виборах не тільки собі, але й однопартійцям, що стоять з ним в одному списку, за рахунок залучення додаткових голосів виборців (coat tails — політ. жаргон.: «фалди»); «eye-wash» election — фіктивні вибори (eyewash — окомаслювання; обман, обдурювання).

4. Лексичні утворення можуть характеризуватися метафоричним компонентом, в основі якого — назва тварини, напр.: gopher — зневажл., хлопчик на побігеньках у штабі виборчої кампанії (це нове значення слова gopher — «ховрашок»); kangaroo ticket — список кандидатів, у якому кандидат на пост віце-президента є більш привабливою особистістю, ніж кандидат на пост президента; shoo-in — кандидат, успіх якого на виборах забезпечений (від «shoo-in» — спорт, жаргон. «кінь, вибраний бути переможцем ще до початку перегонів»); election watchdog — особа або група осіб, що стежать за тим, щоб під час виборів [в Україні] не здійснювалися протизаконні або безвідповідальні дії (watchdog — сторожевий пес); watchdog committee — спостережна комісія, контрольна комісія (по виборах, тощо); war-horse — досвідчений політик, учасник виборчих кампаній; ward heeler — зневажл., дармоїд (heeler — бойовий півень, собака, що пасе домашніх тварин) при партійному босі, який представляє інтереси тієї або іншої партії в районі (ward) великого міста; lame-duck amendment — поправка «про невдах» (lame-duck — «хрома качка» — непереобраний член (Конгресу, ради). Таку назву одержала двадцята поправка до конституції США). Найчастіше український перекладацький аналог не містить відповідної назви тварини, тому що взаємодія лексико-семантичних мікросистем англійської та української мов традиційно не поширюється на всі випадки конотативного використання анімалістичних лексем, хоча такі порівняння є зрозумілими та обґрунтованими.

5. Середовищем утворення багатьох електоральних термінів є розмовна мова та побутова лексика, чим і пояснюється стилістична заниженість багатьох лексем цього семантичного поля, їх очевидна «розмовність», уживання особливих позначок у словникові, таких, що вказують на їх стилістичний відтінок, напр.: bedsheet ballot — неохвально, бюлетень із довгим списком кандидатів (досл. Бюлетень-простирадло); perennial candidate — зневажл., «вічний кандидат» (про кандидата, кілька разів проваленого на виборах); itch to run — жарг.,

сильне бажання бути обраним (зазвичай presidential itch); henchman — зневажл., поплічник, прихвостень політичного діяча; repeater — амер. розм., незаконно голосуючий кілька разів на виборах; switcher — політ. розм., «перебіжчик», виборець, який, незважаючи на свою партійну приналежність, може проголосувати за кандидатів іншої партії.

6. Лексико-семантичне поле електоральних технологій узагалі містить термінологію, що носить яскравий, індивідуальний та, може здаватися, суб'єктивний характер, але лексеми цього поля не є okazіональними утвореннями, вони зафіксовані в сучасних словниках та відображають об'єктивну реальність, водночас даючи явищам соціальні оцінки: gutfighter — політик, що має бійцівські якості (не зупиняється ні перед чим у політичній боротьбі: guts — кишки, нутрощі; to have guts — бути сміливим); gutter flyer — «брудна» листівка, анонімна передвиборча листівка, що дискредитує кандидата або політика та містить бездоказові обвинувачення, які ганьблять кандидата-суперника (gutter — стічна канава); mudslinging — перен. поливання брудом суперника перед виборами; stay-at-homes — виборці, які не беруть участь у виборах (stay-at-home — домосід).

7. Звертає на себе увагу широка презентація синонімії та варіативності всередині цього лексико-семантичного поля: Indiana ballot / party-column ballot — бюлетень, у якому прізвища кандидатів розташовані у стовпчиках залежно від партійної належності цих кандидатів; office-block ballot / office-column ballot — бюлетень із прізвищами кандидатів, що розміщені під назвами посад, на які вони обираються; dirty politics / gutter politics — нечесні прийоми (застосовувані під час виборчої кампанії); fraudulent election / falsified election — нечесні вибори; election / electoral fraud — підтасовка результатів виборів; abstain from voting / hold oneself back from voting — не брати участь в голосуванні, утримуватися від голосування; ballot / vote / election rigging — фальсифікація результатів виборів чи референдуму; stalking-horse / straw man — фіктивна кандидатура; кандидатура, висунута з метою розколу голосів прихильників іншої партії. Як бачимо, синонімія може виникати завдяки наявності кількох близьких за значенням лексем або завдяки іншим образам, експресивно-стилістичним конотаціям, породженим відповідними елементами синонімічних пар. У цьому випадкові варіанти поповнюють лексику мови експре-

сивно забарвленими еквівалентами стилістично нейтральних лексичних одиниць. Узагалі вважається, що утворення синонімічних елементів зазвичай має місце навколо понять, що мають особливе значення для певного народу.

8. Серед термінів виборчого процесу та електоральних технологій трапляються запозичені з інших лексико-семантичних мікросистем, найчастіше з лексики спорту, полювання, політики, що свідчить про близькість значень «конкурентна боротьба», «змагання» у семантиці відповідних терміносистем, наприклад: score a narrow victory — здобути перемогу незначною більшістю голосів (score — спорт, набирати очки, вести рахунок (у грі); вигравати); majority/ minority whip — партійний організатор фракції більшості / меншості в конгресі (whip — політ., партійний організатор); shoo-in — кандидат, успіх якого на виборах забезпечений («shoo-in» — спор. жарг., «кінь, вибраний бути переможцем ще до початку перегонів»); tie vote — рівна кількість голосів, поданих «за» або «проти» (tie vote — спорт., рівний рахунок; гра внічию; вирішальний матч після нічийного результату); stalking-horse — фіктивна кандидатура; кандидатура, висунута з метою розколу голосів прихильників іншої партії (stalking-horse — полюв., засліпний кінь (під прикриттям якого мисливець підкрадається до дичини).

9. Треба відзначити, що багатьом термінам притаманна внутрішня вмотивованість завдяки прозорості внутрішньої форми й тому такі терміни або термінологізовані словосполучення не є складними для перекладу: swing voter — виборець, що ще не вирішив, якому кандидатові віддати свій голос на виборах (swing — гоїдатися, коливатися); unseat — позбавляти мандата; political racketeering — політичний підкуп і терор; залякування виборців; absentee ballots — відкріпні талони; election engineering — передвиборні махінації, фальсифікація виборів; whispering campaign — розпускання чуток з метою дискредитації супротивника. Проте для перекладача цікавішими є випадки, коли внутрішня вмотивованість не є прозорою і треба бути дуже обережним у виборі аналога, особливо коли термін несе ознаки «реалії», напр.: shoestring district — виборчий округ, межі якого сплановані таким чином, щоб забезпечити перемогу тим, хто їх планував, при цьому його територія витягнута в довжину за малої ширини (shoestring — імен., взуттєвий шнурок, прикм., довгий та вузький). Окрім натяку на конфігурацію округу, — «округ-шнурок»,

додаткова конотація вміщує значення «перекроювати виборчі округи нечесним шляхом за допомогою махінацій» (відомих як *gerrymandering* — «джерримандер»). До речі, тлумачний словник пояснює значення цієї реалії (*gerrymander*) через історичну довідку: вона пов'язана з іменем губернатора штату Массачусетс, який на початку 19 століття у боротьбі за посаду «перекроїв» свій округ, надавши йому форму (довгий і вузький), схожу з саламандрою (a *salamander*) — *The Gerry-Mander*. Таке переосмислення компонентів нового слова послужило прихованій мотивації неологізму та гарантією його майбутнього функціонування в якості сучасного терміну політтехнологій завдяки заповненню їм вакууму в системі номінацій даного лексико-семантичного поля.

10. Загальновідомо, що для того, щоб правильно застосовувати перекладацькі прийоми, необхідно добре знати предметну сферу тексту, особливо в тих випадках, коли в мові перекладу відсутній відповідник. Знання словникових відповідників має супроводжуватися вмінням конкретизувати значення та відбирати контекстуальні відповідники, замінити лексеми широкої семантики на лексеми вузької семантики й навпаки. Знаходження імплікацій та експлікацій внутрішніх смислів має базуватися на нормах мови оригіналу і мови перекладу. Найчастіше при перекладі текстів з термінологією електорального процесу та технологій застосовується метод калькування (дослівний або буквальный переклад): *nominate* — виставляти (пропонувати) кандидата на виборах; *nominee* — особа, висунута в кандидати; *local election(s)* — місцеві вибори; *proof electorate* — стійкий електорат; *home voting* — голосування вдома або часткового калькування: *program-making promises* — програмні обіцянки (з вилученням одного компонента); *name-by-name voting* — поіменне голосування; *nomination day* — день, призначений для висування в кандидати (з перестановкою лексичних елементів при перекладі). Контекстуальне значення може визначатися через уточнення, конкретизацію: *incident-free polling* — голосування без зіткнень, неприємних подій. Певною мірою транскодування теж має місце при перекладі, особливо у сталій термінології типу *lobby*, *lobbyist*. Проте зустрічаються й дублети, тобто подвійні форми існування терміна в україн-

ській мові як мові перекладу залежно від їхньої сполучуваності: *majority* — більшість (калька) та *majority districts* — мажоритарні округи (калька на основі транслітерації); *municipal* — міський (калька) та *municipal election(s)* — муніципальні вибори (калька на основі транслітерації). В певних випадках можливий «антонімічний» переклад («формальна негативація»): *win zero votes* — не набрати голоси (на виборах). Цілком природно, що переважним методом перекладу елементів розглянутого лексико-семантичного поля є описовий переклад або перекладацький коментар. У тих випадках, коли не існує точного короткого відповідника, основні ознаки поняття, зафіксованого в мові оригіналу, передаються описом цього значення в найточнішій та компактній формі: *packed caucus* — закрита нарада прихильників тільки одного кандидата.

11. Цікавим може бути також той факт, що в англійській мові дуже часто okazіональні словосполучення отримують статус терміна, але їхні відповідники оформлені дескриптивно, як опис, у формі вільного словосполучення: *silent vote* — голоси виборців, які не беруть участь у первинних виборах; *solid vote* — голоси виборців, що постійно голосують за якусь партію; *still hunt* — таємне полювання за голосами.

Висновок. Урахування системи екстралінгвістичних факторів є необхідною передумовою адекватності перекладу. Особливістю лексичної групи, що розглядається, є те, що її значна частина однаково інтерпретується представниками різних соціальних та політичних угруповань й ідеологій. За масштабами використання конотативної, метафоричної, стилістично маркованої лексики мікросистема електоральної термінології англійської мови випереджує відповідну систему української мови, вочевидь, тому, що традиції розвитку референтної дійсності в англійських країнах оформилися значно раніше, ніж в Україні. Загалом можна зазначити, що, як позамовні референти, так і їхнє мовне вираження належать до міжнародних реалій, і тому доволі легко знаходять свої перекладні відповідності в мові перекладу. З лінгводидактичного погляду особливої уваги заслуговують слова і словосполучення, які відносяться до реалій і означають предмети, поняття або явища, що включають асоціації та конотації (фонова лексика).

Список використаної літератури

1. Бахов І.С. Формування професійної між-культурної компетентності майбутніх перекладачів у ВНЗ / дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / І. С. Бахов. — К., 2011. — 283 с.

А. АКМАЛДИНОВА, О. ПИСЬМЕННАЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА ПРИ ПЕРЕВОДЕ ЭЛЕМЕНТОВ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ ЭЛЕКТОРАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ

Статья посвящена рассмотрению особенностей содержания лексико-семантической группы «избирательный процесс и электоральные технологии»; анализу морфолого-синтаксических характеристик, стилистического оформления и специфике функционирования указанной лексики; явлений синонимии и вариативности при формировании лексем; описанию методов и приёмов перевода текстов с электоральной терминологией; учету системы экстралингвистических факторов для достижения адекватности перевода.

Ключевые слова: электоральная лексика, национально-культурная специфика, лингво-социальные признаки, переводческий эквивалент, лексическое образование, внутренняя мотивированность, контекстуальное значение, ocasionальное словосочетание, экстра-лингвистические факторы.

О. AKMALDINOVA, O. PYSMENNA NATIONAL SPECIFICITY IN TRANSLATING THE ELEMENTS OF THE LEXICO-SEMANTIC FIELD OF ELECTORAL LEXIS

The article deals with the specificity of electoral vocabulary contents, analysis of its morphological, syntactic and stylistic characteristics, peculiarities of functioning, description of methods, ways and modes of translating texts with electoral terminology taking into consideration extra-linguistic factors to achieve the adequacy of translation.

Key words: electoral lexis, national-cultural specificity, lingual-social features, translation equivalent, lexical formation, synonymy and variability, inherent motivation, contextual meaning, occasional word-combination, extra-linguistic factors.

О. AKMALDINOVA, O. PYSMENNA NATIONAL SPECIFICITY IN TRANSLATING THE ELEMENTS OF THE LEXICO-SEMANTIC FIELD OF ELECTORAL LEXIS

The lexis considered in the article belongs to the socio-political vocabulary, which, in its turn, occupies the leading position in the media system and reflects the reality of Ukrainian events of the period of political struggle for independence. The lexico-semantic group «electoral process and electoral technology» combines

2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р.П. Зорівчак // Теорія і практика перекладу. — К., 1986. — № 13. — С. 50–59.

in its meaning a rather specific group of words with conceptual semantics and functional orientation. When considering this lexical-semantic group, it is important to take into account the impact on the language of extra-linguistic factors such as, for example, politics, ideology defining the denotative meaning of the word, revealing its social essence, and bring to light the national-specific stratification of the meaning («reality»), form a connotative palette of their semantics. Therefore, the problem of reproducing the national-cultural specificity of one language by another one has aroused a special theoretical and practical interest in translation studies. The effectiveness of intercultural communication is determined by the ability of the translator/interpreter to assess the degree of cultural discrepancy, overcome intercultural barriers, interpret the codes of a foreign culture, and transform the communicative situation of translation from the level of uncertainty to the level of semantic unity [1, p.185].

Studying of the characteristics of the «electoral process and electoral technology» lexical-semantic field embraces a number of aspects, each of which adds certain meaningful lingual-social features of the functioning of belonging to it lexemes and their translation. Linguists usually speak of the following ways of translational renaming / translating the realities: transcription (transliteration), hyperonymic renaming, descriptive periphrasis, interlingual connotative transposition, calking (full and partial), combined renomination and contextual interpretation [2, p. 50–56].

Content analysis of this lexis is arranged around the following semantic features: pre-election and election technologies; elections process; fraud and abuse during the process; realities of the national-political life of the country where the electoral process takes place; enrichment of the lexical-semantic field of English electoral lexicon with the Ukrainian realities of recent years; national specificity in the translation of the given vocabulary. Special areas of study are those that: 1) represent symmetrical phenomena and processes (i.e., they are registered in electoral practice both in English and Ukrainian). 2) name phenomena and processes that are specific to manifested processes of Ukrainian reality (so-called «realities»); 3) have no fixed name in the Ukrainian language for historical reasons (though in reality, the phenomenon is quite familiar and may occur) and are translated by the description / comment method; 4) have no analogues in the Ukrainian language due to extra-linguistic factors (English-language realities).

The analysis of the linguistic characteristics of this group of lexemes is concentrated around the following theoretical aspects:

1. Peculiarities of the lexical formations morphological-syntactic characteristics: 1) the derivation potential of the relevant lexemes; 2) complex words with different stems; 3) motivated semantic formations; 4) phrasal verbs; such terms are stylistically marked since they have a colloquial shade in the original based on their structure, but their translation equivalents are stylistically neutral due to a radically different structure of the Ukrainian language; 5) transformation of the word combination (syntactic unit) into a compound word of the terminological character (lexical unit).

2. Many of the terms are not only characterized by a broad polysemy, i.e., a large number of meanings of different semantic fields and shades represented in the dictionaries, but also by a series of meanings close in semantics, the choice of which in translation is conditioned by semantic equivalence and translation expediency. In general, the semantics of many terms and terminologized words and phrases in the field of electoral technology demonstrates polysemantic development, often from substantive, more specific or particular terminological meanings to more general, extended ones as a result of rethinking or metaphorical, or metonymic transfer, based on the preservation of a common semantic component.

3. Sometimes the phrase and its translation equivalent may differ in terms of the degree of imagery and metaphoricalness, forming a «metaphor + translation analogue» couple.

4. Lexical formations can be characterized by a metaphorical component based on the name of an animal (for example: gopher — gofer). Most often, the Ukrainian translation analogues do not contain the corresponding name of the animal, because the interaction of lexical-semantic micro-systems of the English and Ukrainian languages traditionally does not cover all cases of connotative usage of animalistic tokens, though such comparisons are understandable and well-grounded.

5. The medium for many electoral terms formation is spoken language and everyday lexicon, which explains the stylistic diminution of many of this semantic field lexemes, their explicit «colloquial» nature and the use of special marks in the dictionary including their stylistic tint.

6. In general the lexico-semantic field of electoral technologies is characterized by a bright, individual terminology and may seem to have a subjective character, but the lexemes of this field are not occasional formations, they are fixed in modern dictionaries and reflect objective reality, while giving social estimates of the phenomena.

7. Widely presented within the given lexical-semantic field are synonymy and variability. Synonymy may arise because of the presence of several close in the meaning lexemes or due to other images, expressive-stylistic connotations generated by the corresponding elements of synonymic pairs. In this case, the variants replenish the vocabulary with expressively colored equivalents of stylistically neutral lexical units. Formation of synonymous elements is generally considered to take place around the concepts that are of special significance for this people.

8. Among the terms of election process and electoral technologies there are those borrowed from other lexico-semantic microsystems, most often from the vocabulary of sport, hunting, politics, indicating the closeness of the meanings of «competitive struggle», «competition» in the semantics of the relevant terms.

9. It should be noted that many terms are inherently motivated due to the transparency of the internal form, and therefore such terms or terminologized word combinations are not difficult for translation.

10. It is well-known that in order to correctly apply methods of translation, it is necessary to know well the substance scope of the text, especially in cases when there is no equivalent in the target language. Knowledge of vocabulary counterparts should be accompanied by the ability to specify the meaning and select contextual equivalents, to replace lexemes of broad semantics by those of narrow semantics and vice versa. Finding implications and explicating inherent senses should be based on the standards of the source language and the target language. Most often in the process of translating texts with the electoral terminology the method of calking (word for word or literal translation) is used. To a certain extent, transcoding also takes place in translation, especially with stable terminology like lobby, lobbyist. However, in Ukrainian as the language of translation there exist doublets, that is, dual forms of a term depending on their compatibility. In some cases, antonymic translation («formal negation») is possible. It is quite natural that the predominant method of translating the lexis under consideration is a descriptive translation or a translation comment. In cases where there is no exact short analogue in the target language, the main features of the notion in the source language are reproduced by describing its meaning in the most precise and compact form.

11. It may also be interesting to note that in English, occasional phrases often get the status of a term but their Ukrainian counterparts are formed descriptively in the form of free word combinations.

Taking into account the system of extra-linguistic factors is a necessary prerequisite for the adequacy of translation. The specificity of the lexical group under

consideration consists in the fact that its sizable part is equally interpreted by representatives of various social and political groups and ideologies. In terms of the scope of usage of connotative, metaphorical, stylistically marked vocabulary, the microsystem of the English electoral terminology outstrips the corresponding system of the Ukrainian language, obviously because the traditions of the development of referential reality in the English-speaking countries took shape much earlier than in the Ukraine. In general, it may be

noted that both non-lingual referents and their linguistic expressions belong to international realities, and therefore they quite easily find their translation equivalents in the target language. From the linguo-didactic point of view, word and word combinations that relate to realities and mean objects, notions or phenomena including associations and connotations (background vocabulary) deserve special attention.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2017

УДК 82-3:001.8:81'25(045)

ГУДМАНЯН Артур, ІВАНОВА Андріана

ГЕНЕЗА ТА ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ ЖАХІВ З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОЇ НАУКИ ПРО ПЕРЕКЛАД

У статті досліджено генезу та жанрову специфіку літератури жахів з позицій перекладознавства. Проаналізовано еволюцію жанру літератури жахів у літературознавстві, а також виокремлено домінантні жанрові особливості зазначеної літератури, важливі для їх відтворення в перекладі. Доведено, що література жахів за своєю природою відноситься до тих жанрів, що реалізуються за формулою: *емоції персонажів = відгук читачів*, а прагматична спрямованість жанру класифікується створенням атмосфери страху та напруженого очікування.

Ключові слова: література жахів, жанрові особливості, перекладознавство, готика, генеза жанру літератури жахів.

Вступ. Будь-яке жанрове утворення не є монолітним, а є взаємопов'язаною та взаємозалежною ієрархічною системою, за умови повноцінного функціонування якої і уможливорюється функціонування, власне, жанру. Питання відтворення жанрових особливостей літератури жахів видається актуальним на теренах сучасної перекладознавчої думки в Україні, оскільки доволі тривалий проміжок часу цей жанр перебував на маргіналі інших літературних жанрів, а радянські історико-методологічні канони не вважали його повноцінним літературним жанром, який може естетично впливати на читача.

Література жахів уже сягає свого 250-річного віку. Ще стародавні балади про чаклунські ритуали, виклик демонів та привидів, шабаш відьом були невичерпними джерелами для народження легенд і навіть надихали скульпторів на створення готичних споруд, як, наприклад, собор Нотр-Дам де Парі та замок Мон-Сен-Мішель у Парижі. У давні часи навіть серед освічених людей віра в надприродне не підлягала сумніву, варто згадати відьом, алхіміків, чаклунів та чорну магію.

Аналіз досліджень і публікацій. У радянському літературознавстві та лінгвістиці жанр

літератури жахів займав маргінальне положення, його розглядали як явище масової літератури, яке за канонами радянської історико-літературної методології не налічувало у своєму арсеналі фактору естетичного розвитку, однак переосмислення літературного процесу спричинило пошук у процесі дослідження колись ігнорованого жанру.

У зарубіжному літературознавстві критичні праці пов'язані з жанром літератури жахів почали з'являтися з 1920-х років [25]. З їх появою в науковій думці виникли розбіжності щодо поняттєвого апарату жанру: чорний роман/ *le roman noir* (М. Бахтін), література жахів/ *horror literature* (Н. Керол), готичний роман/ *gothic romance*, література про привидів/ *ghost fiction*. У сучасному англomовному літературознавстві найбільш поширеним є термін «*horror literature*», який охоплює усі твори жанру незалежно від форми [3; 13; 18; 25].

Критики, літературознавці та лінгвісти [3; 4; 6; 16; 17–21; 22; 23; 25; 26] одноголосні у судженні про те, що джерелом жанру літератури жахів є готичний роман, який зародився в кінці XVIII ст., а в кінці XIX — на початку XX ст. отримав престижний статус. Принагідно з цього